

Projekt decyzJA, czyli sztuka dla życia

Osobista historia pracy nad projektem: od pomysłu do realizacji

Wojciech Duda

Początki

Moja przygoda z teatrem rozpoczęła się w momencie poznania - Moniki Kistej. Byliśmy razem na studiach podyplomowych o profilu profilaktyka i terapia uzależnień, co w całej tej historii nie jest bez znaczenia. Monia - aktorka, reżyserka - z pasją opowiadała o tym czym się zajmuje i co ją fascynuje. Chętnie słuchałem, do teatru pójść lubię i sztukę z zacięciem obejrzę, aczkolwiek jako pasjonat piłki nożnej i generalnie sportu, nie sądziłem wówczas że, będę z radością wykorzystywał formy teatralne w pracy zawodowej.

Zostałem zaproszony na przedstawienie młodzieżowej grupy teatralnej „teatr wprost”, które reżyserowała. Wtedy pierwszy raz byłem widzem, ale jednocześnie trochę poczułem się aktorem ponieważ sceną okazała się być cała kawiarnia, widzowie stali się klientami, a obsługa (kelnerzy, kelnerki, pianista) i część klientów grała prawdziwą sztukę o miłości, zdradzie i relacjach między młodymi ludźmi pracującymi w tejże kawiarni. To było doświadczenie, które pokazało mi, że teatr nie jedno ma imię i może oddziaływać na widza w rozmaity sposób.

Kolejny krok ... NIE bra NIE

Wspólny kierunek studiów i jak się później okazało, bardzo zbliżone priorytety bardzo szybko zaowocowały współpracą.

Bogactwo form teatralnych, zaskoczyło mnie po raz kolejny w momencie gdy, Monika zaprosiła mnie do współpracy w charakterze aktora w Teatrze Interaktywnym będącym częścią programu z obszaru profilaktyki dla młodzieży. Wtedy poznałem projekt „NIE bra NIE” i zrozumiałem prawdziwą moc oddziaływania na widza. Byłem bardzo zaskoczony, że profilaktyka uzależnień może być podawana w tak niekonwencjonalny i angażujący odbiorców sposób. Rozpoczęliśmy stałą współpracę.

Motywacją do dalszych działań było otrzymanie przez projekt „NIE bra NIE” certyfikatu „Europejskiej Kampanii Antynarkotykowej „European Action on Drugs” (EAD), oraz zwycięstwo w konkursie Komisji Europejskiej „10 najciekawszych projektów zrealizowanych w ramach Europejskiej Kampanii w Sprawie Narkotyków”.

Mając na uwadze rozwój i postęp naszych zawodowych doświadczeń oraz fakt iż, jako osoby dorosłe nie jesteśmy już w stanie w pełni zrozumieć i zauważyć problemów młodzieży w tak dynamicznie rozwijającym się świecie, doszliśmy do wniosku, że nasz projekt należałoby rozwijać i uaktualnić.

Nowa forma.....Teatr Forum

Na początku nie myśleliśmy jeszcze o zmianie metody pracy, a bardziej o dostosowaniu scenariusza. Pomógł przypadek - Monika wzięła udział w Kursie Teatru Forum Fundacji Drama Way. Ile ja musiałem nasłuchać się zachwytów na temat doskonałości tej metody pracy w kontekście profilaktyki :). Podjęliśmy decyzję o stworzeniu nowego projektu opartego na formule Teatru Forum a to wymagało wprowadzenia zasadniczej zmiany - dopuszczeniu widowni do fizycznego wejścia na scenę, tak by umożliwić uczestnikom nie tylko zabranie głosu, ale także podjęcia działań. Od tego momentu rozpoczyna się historia powstania Projektu decyzyJA.

Teatr Forum, stworzony przez brazylijskiego praktyka dramy, Augusto Boala to metoda z pogranicza teatru i edukacji stwarza ogromne możliwości do pracy nad szeroko pojętą zmianą,

bo daje szansę nie tylko na refleksję, ale także na działanie. A (jak pisał Boal) „nie ważne, że działanie jest fikcyjne, ważne, że to działanie”.

Boal tworzył spektakle poruszające aktualne problemy społeczne grup odbiorców, by spektakl angażował widownię. Prezentował Antymodel,- przedstawienie opowiadające losy Protagonisty - bohatera o cechach i problemach zbliżonych do grupy odbiorców - Wdzo-Aktorów. Główny bohater bezskutecznie zмага się z trudnościami i wielokrotnie zostaje postawiony w sytuacjach, w których dokonuje niewłaściwych, niekorzystnych dla siebie wyborów. Wszystko po to, by widzowie mogli poznać wszystkich bohaterów historii ich motywacje, potrzeby, relacje pomiędzy nimi. Następnie spektakl odgrywany jest jeszcze raz, dokładnie tak samo, ale tym razem prowadzący - Joker umożliwia widzom zatrzymanie historii poprzez powiedzenie STOP w momentach, w których bohater mógłby podjąć inne, alternatywne do zaprezentowanego działanie. Widz wchodząc w rolę głównego bohatera może sprawdzić swoje pomysły i przyjrzeć się ich konsekwencji. Zdobyte w ten sposób doświadczenie daje szansę na poszukiwanie możliwych rozwiązań własnych sytuacji problemowych.

Idąc w jego ślady oparliśmy się o poznany na warsztatach schemat:

1. Wybór problematyki i grupy docelowej
2. Warsztaty z realizatorami - zbieranie historii związanych z wybraną problematyką, rozmowy z przedstawicielami grupy docelowej
3. Tworzenie scenariusza spektaklu Teatru Forum
4. Przygotowanie spektaklu oraz możliwych interwencji widowni, rola Jokera (prowadzącego)
5. Próba generalna z przedstawicielami grupy docelowej
6. Spektakle Teatru Forum dla grupy docelowej

Wybór tematyki i grupy docelowej nie był trudny, od początku wiedzieliśmy, że chcemy pracować w obszarze profilaktyki uzależnień dla młodzieży ze szkół ponadpodstawowych. Wybór grupy docelowej oparty został o badania dotyczące zachowań problemowych wśród młodzieży na terenie Wołomina.

Pełni zapału, zebranych historii i własnych pomysłów wraz z aktorami z „teatru wprost” rozpoczęliśmy pracę warsztatową nad tworzeniem scenariusza. Do współpracy zaprosiliśmy zaprzyjaźnioną młodzież gimnazjalną i licealną z „Teatru przy Fabryczce” (przedstawiciele grupy docelowej). I tu wielkie nasze zaskoczenie: podczas rozmów z młodzieżą na temat uzależnień, wszelkich inicjacji i eksperymentów z substancjami psychoaktywnymi zaczynamy dochodzić do wniosku, że nasze pomysły na scenariusz są nie do końca spójne z problemami grupy docelowej. To było piękne!!! Młodzież podczas warsztatów uzmysłowiła nam, że największy problem w ich wieku to trudności w spełnianiu oczekiwań ze strony rodziców, rówieśników, nauczycieli. Nikt nie pyta ich o to, czego oni chcą jako indywidualności. Eksperymentowanie i inicjacje często są wynikiem frustracji na tym tle. Wtedy zakochałem się w tej metodzie. Dla mnie tworzenie spektaklu z grupą docelową to wielki skarb tej formy. Poznanie realnych trudności i problemów odbiorców to podstawa ale i wielki sukces TF.

decyzJA

Dzięki wsparciu młodzieży stworzyliśmy spektakl - Boalowski antymodel, którego główną bohaterką jest piętnastoletnia Zuza. Historia opowiada o jej trudnościach w relacjach z rodzicami oraz rówieśnikami. Potrzeba Zuzy bycia zrozumianą i lubianą zaczyna w niej dominować i ma znaczący wpływ na decyzje które podejmuje. Wyborów dokonuje na tyle niefortunnie, że historia kończy się na komisariacie z nielegalną substancją w kieszeni. To moment kulminacyjny tej historii po którym do akcji wkraczają prowadzeni przez Jokera

widzowie, analizując jej decyzje, dając pomysły na inne rozwiązania w konkretnych scenach spektaklu. Następnie sami próbują różnych rozwiązań stawiając się na miejscu głównej bohaterki. Tytuł spektaklu i całego projektu narzucił się sam - decyzJA przez wielkie JA, aby podkreślić własną sprawczość bohaterki i widzów.

Próby nie trwały długo, ale były bardzo intensywne, budowaliśmy role dzięki technice gorących krzeseł, pisaliśmy ich życiorysy, znaliśmy ich marzenia, potrzeby - wszystko po to, by autentycznie reagować na przyszłe interwencje widowni - Boalowskich Widzo-Aktorów. We własnym gronie ćwiczyliśmy momenty interwencji.

Nasz spektakl w formie Teatru Forum mógł przejść próbę generalną, a pierwsza realizacja odbyła się w siedzibie Stowarzyszenia Towarzystwa Rozwijania Aktywności Dzieci SZANSA z Wołomina dla jego wychowanków. Ku naszej wielkiej satysfakcji młodzi odbiorcy byli bardzo przejęci historią i chętni do „STOP-owania” i wchodzenia w rolę Zuzy. Dzieciaki miały możliwość wypróbowania każdego rozwiązania, które przyszło im do głowy, a aktorzy improwizując elastycznie dopasowywali swoje role do nowych sytuacji wykreowanych przez odbiorców.

Przyszła czas na grupy docelowe. Dzięki pozyskanym dofinansowaniom w 2013 roku rozpoczęliśmy pracę z młodzieżą ze szkół ponadpodstawowych. Znowu trema przed kolejną widownią - tym razem klasy gimnazjalne i licealne. Jak będzie...? Czy się zaangażują ...? Czy powiedzą STOP ..? Czy Teatr Forum faktycznie działa ...?

Za nami ponad dwa lata doświadczeń, ponad 50 zagranych spektakli. Właściwie za każdym razem doświadczamy, że dla młodzieży jest to często pierwsza możliwość ujrzenia odbicia lustrzanego swojej osoby, rodziców, nauczycieli czy rówieśników. Ponadto, unikatowa szansa zatrzymania każdej sytuacji, która wzbudza emocje, kojarzy się z własnymi trudnościami czy konfliktami. Teatr Forum stwarza bezpieczne, sceniczne warunki by zareagować, poczuć tym

samym wewnętrzną siłę i możliwość przeciwstawienia się trudnościom. Dodatkowo, wielokrotnie zdarza się tak, iż do danej sytuacji zgłaszane są alternatywne pomysły jej rozwiązania. To dla uczestników niejednokrotnie perspektywa przyjrzenia się różnym punktom widzenia, a w konsekwencji także lekcja wolności wyboru i tolerancji.

A dla mnie magiczny moment - poczuć pełnię możliwości które daje Teatr Forum. Uczucie satysfakcji wynikające ze „współmocy” jest bezcenne, a zaangażowanie widzów daje moc i werwę do kolejnych realizacji.

Refleksje uczestników często są podobne - „takiego STOP prawdziwe życie nie daje”.